

اندازه‌گیری، سنجش،
و ارزشیابی آموزشی

ویرایش هفتم

تألیف

دکتر علی اکبر سیف
استاد روانشناسی تربیتی

نشر دوران

اندازه‌گیری، سنجش، و ارزشیابی آموزشی

ویرایش اول: پاییز ۱۳۷۵، ویرایش دوم: زمستان ۱۳۷۶

ویرایش سوم: پاییز ۱۳۸۲، ویرایش چهارم: تابستان ۱۳۸۵

ویرایش پنجم: پاییز ۱۳۸۷، ویرایش ششم: زمستان ۱۳۹۰

ویرایش هفتم: بهار ۱۳۹۵

(چاپ مکرر، پنجاه و هفتم)

سرشناسه	: سیف، علی اکبر، ۱۳۲۰-
عنوان و نام پدیدآور	: اندازه‌گیری، سنجش، و ارزشیابی آموزشی / تألیف: علی اکبر سیف.
وضعیت ویراست	: ویراست ۷
مشخصات نشر	: تهران: دوران، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۷۱۸ ص
شابک	: 978-600-6208-71-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: ۱ قسم
یادداشت	: چاپ پنجاه و هفتم.
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۶۹۲-۶۹۸.
یادداشت	: نمایی.
موضوع	: موفقیت تحصیلی - آزمون‌ها.
موضوع	: شاگردان - ارزشیابی
موضوع	: آموزش و پرورش بر مبنای توانش - آزمون‌ها
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ الف ۹ س / ۱۰۳۴ LC
رده‌بندی دیویی	: ۳۷۱/۳۶۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۷۱۷۷

Educational Measurement, Assessment, and Evaluation
Sixth Edition
Ali-Akbar Saif, Ph.D.
Professor of Educational Psychology
Editions: 1996, 1998, 2003, 2006, 2008
Seventh Edition, Spring, 2016

نشر دیوار

info@didavarbook.com

اندازه گیری، سنجش، و ارزشیابی آموزشی

دکتر علی اکبر سیف

(چاپ نهم ویرایش هفتم)

چاپ: نجاه و هفتم، پائیز ۱۴۰۱

حروفچینی و صفحه آرایی:

حروفچینی هما (امید سید کاظمی)

چاپ: شاهین، صحافی نوری

تیراژ: ۲۰۵۰ نسخه

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.

کتاب نید آفر

دفتر انتشارات و مرکز پژوهش

خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان روانپزشکی شرقی، پلاک ۸۲، ساختمان دیداور، طبقه اول

فروشگاه

خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، شماره ۱۳۰۴

تلفن: ۶۶۹۵۲۷۳۸ (خط ویژه)، didavarbook، فروش آنلاین: www.didavarbook.com

قیمت: ۳۳۰۰۰۰۰۰ ریال

فهرست محتوایی

۲۳	پیشگفتار ویرایش هفتم
۲۵	پیشگفتار ویرایش اول
۲۷	راهنمای مطالعه و یادگیری مطالب کتاب
۲۹	هدفهای کلی کتاب
۳۱	فصل اول: تعریف اصطلاحات
۳۲	تعریف اندازه‌گیری
۳۳	تعریف آزمون
۳۵	تعریف آزمودن
۳۶	تعریف سنجش
۳۸	تعریف ارزشیابی
۳۹	مقایسه اندازه‌گیری، آزمون، سنجش، و ارزشیابی با یکدیگر
۴۱	ارزشیابی آموزشی و پژوهش آموزشی
۴۲	خلاصه فصل
۴۳	سؤالات و تمرینهای برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل
۴۵	فصل دوم: مقیاسهای اندازه‌گیری
۴۶	تعریف و انواع مقیاسهای اندازه‌گیری
۴۶	مقیاس اسمی
۴۷	مقیاس ترتیبی
۴۹	مقیاس فاصله‌ای
۵۰	مقیاس $2^{\text{مقیاس ترتیبی}}$ با مقیاس فاصله‌ای
۵۰	مقیاس نسبی
۵۱	مقایسه مقیاسهای اندازه‌گیری با یکدیگر
۵۳	مقیاس پیوسته و مقیاس گسسته
۵۳	مقیاس گسسته
۵۴	مقیاس پیوسته

۵۵	حدود واقعی اعداد
۵۶	گیر کردن
۵۷	خلاصه فصل
۵۷	سؤالات و تمرینهایی برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل

فصل سوم: دسته‌بندی روشهای اندازه‌گیری و سنجش مورد استفاده در روانشناسی و آموزش و پرورش

۵۹	دسته‌بندی روشهای اندازه‌گیری با توجه به ویژگیهای مورد اندازه‌گیری
۶۰	آزمونهای اندازه‌گیری توانایی
۶۳	پرستشنامه‌های اندازه‌گیری عاطفی
۶۴	پرستشنامه‌های اندازه‌گیری شخصیت
۶۵	ابزارهای اندازه‌گیری علاقه و نگرش
۶۶	دسته‌بندی ابزارهای اندازه‌گیری با توجه به چگونگی تهیه آنها
۶۶	ابزارهای اندازه‌گیری میزان‌شده
۶۷	آزمونهای معلم ساخته
۶۷	مقایسه آزمونهای میزان‌شده با آزمونهای معلم ساخته
۶۸	استفاده از آزمونهای میزان‌شده و معلم ساخته در تصمیم‌گیریهای آموزشی
۶۹	دسته‌بندی روشهای اندازه‌گیری و سنجش با توجه به نوع سؤال یا ماده
۷۱	خلاصه فصل
۷۲	سؤالات و تمرینهایی برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل

فصل چهارم: دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی

۷۶	دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی در قالب رویکردهای مختلف
۷۸	دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی در قالب الگوهای مختلف
۷۹	الگوهای ارزشیابی برخاسته از رویکرد مبتنی بر هدف
۸۰	الگوهای ارزشیابی برخاسته از رویکرد مبتنی بر مدیریت
۸۳	الگوهای ارزشیابی برخاسته از رویکرد مبتنی بر مصرف‌کننده
۸۵	الگوهای ارزشیابی برخاسته از رویکرد مبتنی بر نظر متخصصان
۸۷	الگوهای ارزشیابی برخاسته از رویکرد مبتنی بر اختلاف نظرهای متخصصان
۸۷	الگوهای ارزشیابی برخاسته از رویکرد طبیعت‌گرایانه و مبتنی بر مشارکت‌کنندگان
۹۲	دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی با توجه به موضوع ارزشیابی

۹۳	ارزشیابی از دانشجویان و دانش آموزان
۹۳	ارزشیابی از برنامه‌های درسی و مواد آموزشی
۹۴	ارزشیابی از پروژه‌ها و برنامه‌های آموزشی
۹۵	ارزشیابی از آموزشگاه
۹۵	ارزشیابی از کارکنان آموزشگاه
۹۶	دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی با توجه به ملاک مورد استفاده
۹۶	ارزشیابی وابسته به ملاک
۹۷	ارزشیابی وابسته به هنجار
۹۸	مقایسه ارزشیابی وابسته به ملاک با ارزشیابی وابسته به هنجار
۹۹	دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی با توجه به زمان و هدف استفاده از آنها
۱۰۰	ارزشیابی آغازین یا سنجش آغازین
۱۰۱	ارزشیابی تکوینی
۱۰۴	ارزشیابی تشخیصی
۱۰۵	ارزشیابی تراکمی
۱۰۷	دسته‌بندی ارزشیابیهای آموزشی با توجه به ارزشیابی
۱۱۰	خلاصه فصل
۱۱۲	سؤاها و تمرینهای برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل
۱۱۵	فصل پنجم: مراحل و فعالیتهای ارزشیابی آموزشی
۱۱۷	مراحل ارزشیابی آموزشی
۱۱۷	مرحله طراحی
۱۱۷	تحلیل موقعیت
۱۱۸	تعیین و توصیف هدفها
۱۱۹	توصیف پیش نیازها یا رفتارهای ورودی
۱۲۰	انتخاب و تولید ویرایش ابزار اندازه‌گیری
۱۲۱	توصیف راهبردها یا استراتژیها
۱۲۲	انتخاب طرح پژوهشی
۱۲۲	تدارک یک برنامه زمان‌بندی
۱۲۳	مرحله فرایندی یا اجرایی
۱۲۴	مرحله فرآوردهای

- ۱۲۵ فعالیت‌های ارزشیابی آموزشی
- ۱۲۸ خلاصه فصل
- ۱۲۹ سؤالا و تمرین‌هایی برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل
- ۱۳۱ فصل ششم: تهیه طرح ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۱۳۲ تعریف ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۱۳۲ هدف‌های آموزشی یا هدف‌های یادگیری
- ۱۳۳ استانداردهای تحصیلی
- ۱۳۴ مقایسه هدف با استاندارد
- ۱۳۴ طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی
- ۱۳۶ حوزه شناختی
- ۱۳۷ طبقه‌بندی تجدید نظر شده حوزه شناختی
- ۱۳۸ بُعد دانش
- ۱۴۰ بُعد فرایند شناختی
- ۱۴۳ حوزه عاطفی
- ۱۴۴ حوزه روانی - حرکتی
- ۱۴۶ جدول مشخصات
- ۱۴۶ نقش جدول مشخصات آزمون
- ۱۴۸ چگونگی توزیع سؤالا به بخش‌های مختلف
- ۱۴۹ انواع جدول‌های مشخصات
- ۱۵۳ انتخاب هدف‌های مناسب برای گنجاندن در آزمون
- ۱۵۴ خلاصه فصل
- ۱۵۵ سؤالا و تمرین‌هایی برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل
- ۱۵۷ فصل هفتم: سنجش یادگیری به کمک آزمون صحیح - غلط
- ۱۵۸ تعریف و انواع آزمون‌های صحیح - غلط
- ۱۶۰ تهیه سؤالا‌های صحیح - غلط
- ۱۶۳ قواعد تهیه سؤالا‌های صحیح - غلط
- ۱۶۸ امتیازها و محدودیت‌های آزمون‌های صحیح - غلط
- ۱۷۱ موارد استفاده آزمون‌های صحیح - غلط

پیش‌گفتار ویرایش هفتم

در ویرایش هفتم، کتاب اندازه‌گیری، سنجش، و ارزشیابی آموزشی به طور کامل مورد بازنگری قرار گرفت و از غلط‌های چاپی پیراسته شد. افزون بر این اصلاحات، مطالب تازه‌ای به شرح زیر به قسمت‌های مختلف کتاب افزوده شدند:

- فصل ۲، توضیحاتی دربارهٔ ابزارهای مختلف اندازه‌گیری
 - فصل ۷، مطالبی دربارهٔ نسبت سؤال‌های صحیح به غلط در آزمون‌های صحیح - غلط
 - فصل ۹، قواعد تازه‌ای دربارهٔ ساختن سؤال‌های چندگزینه‌ای
 - فصل ۱۷، ایجاد تغییرات و مطالبی دربارهٔ تحلیل سؤال‌های آزمون
 - فصل ۲۰، ایجاد تغییراتی در مطالب مربوط به روش‌های تعیین روایی ابزارهای اندازه‌گیری
 - فصل ۲۱، روش‌های تازه‌ای در رابطه با تعیین پایایی ابزارهای اندازه‌گیری
- خانم مرضیه مبتدا در تصحیح فرم‌های چاپی کتاب به من کمک کرده‌اند که از ایشان سپاسگزارم. امیدوارم ویرایش تازه کتاب همچنان مورد استفادهٔ خوانندگان قرار گیرد.

با آرزوی موفقیت
دکتر علی‌اکبر سیف
شهر ۱۳۹۲

توضیحی دربارهٔ چاپ دوم ویرایش هفتم

به علت تجدید حروفچینی تمامی کتاب برای ویرایش هفتم و تصحیح نمونه‌های چاپی مختلف، مراحل چاپ کتاب به درازا کشید و امکان تکمیل نمایه‌ها (فهرست موضوعات و نام‌ها) میسر نشد. در فاصلهٔ چاپ‌های اول و دوم ویرایش هفتم، فرصت تکمیل فهرست‌های پایان کتاب فراهم آمد. ضمن آماده کردن فهرست موضوعی و فهرست مؤلفان و محققانی که در کتاب به آنها اشاره شد، متن کتاب یک بار دیگر مورد بازنگری و غلط‌گیری قرار گرفت و در آن اصلاحات لازم به عمل آمد.

دکتر علی‌اکبر سیف
شهریور ۱۳۹۵